

Luminile fac ca actorii să pară statui, vorbele sună ca note muzicale, emoția se rupe din când în când în patruzeci și patru, făcând loc râsului. Ca drogați, urmărim scena cu scenă, în speranța că această invazie de frumusețe nu se va sfârși niciodată.

Ne dezmeticim totuși, întrebându-ne poate dacă acest spectacol a plecat de la piesa *Rinocerii* (aceeași care, cu ani mulți în urmă, în regia lui Lucian Giurchescu, cu Radu Beligan și Ion Lucian, a cucerit Parisul, dar a și comunicat românilor ce trăiau coșmarul comunismului că rinocerii erau chiar comuniștii care ne-au confiscat țara) sau de la o alta, care ne-a dus cu vreo două decenii mai sus, spre zonele mai rarefiate, mai rafinate, ale înțelegerii...

Au contribuit la asta actorii Naționalului craiovean: Ilie Gheorghe, Valentin Mihali, Iulia Bleont, Claudiu Bleont, Valer Dellakeza, Tamara Popescu, Angel Rababoc, Nicolae Poghirc, Raluca Păun, Monica Ardeleanu, George Albert Costa, Cosmin Rădescu, Constantin Cicort, Mirela Cioabă, Dragoș Măceșanu, Iulia Cola, Ion Colan, Corina Druc, Anca-Maria Ghiță, Geni Macsim, Natașa Raab, Costinela Ungureanu, Clara Vulpe, Cătălin Băicuș, Cosmin Dolea, Claudiu Mihali, Ștefan Mirea, Marian Politic, Eugen Titu, Cătălin Vieru. O trupă care a funcționat ca degetele unei singure mâini. Dar mâna este a lui Bob Wilson.

Călin CIOBOTARI

Un spectacol necesar...

Tompa Gábor îl consideră genial, iar Marina Constantinescu îl așază într-o simbolică sinonimie cu întreaga istorie a teatrului românesc. Alții îl privesc cu rezerve sau, pur și simplu, uită că a existat vreodată un regizor cu numele Aureliu Manea. Nu am reușit, din motive de incongruență biologică, să-i văd vreun spectacol. Îl cunosc doar din lecturile cărților sale (*Spectacolele imaginare*, bunăoară) sau din ce au scris alții despre el. Îmi dau seama că Manea reprezintă astăzi una dintre enigmaticele (încă) neelucidate ale teatrului românesc, un caz special, ce potențează deopotrivă legenda și uitarea prin omisiune. După 1991 a încetat să mai activeze în teatru, până în 2012, când a semnat, pentru ultima oară, regia unui spectacol: *Scrisorile portugheze* de Mariana Alcoforado.

Dar Aureliu Manea nu a fost doar regizor și teoretician, ci și dramaturg. Cele trei texte ale sale (*Penelopa rămâne îngândurată*, *Repetiția de teatru* și *Zâna de la Răsărit*) sunt pilonii dramatici ai unui triptic realizat de Tompa Gábor și András Visky la Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca și prezentat în cadrul Festivalului Național de Teatru: **Trilogia Aureliu Manea**.

De mică întindere (practic, piese într-un singur act), textele sus-numite au însă o densitate și o concentrare rar întâlnite în dramaturgia românească. Par esențe pure sau piese-concept, drafturi sau „mesaje în sticlă” trimise de un rătăcitor pe mări involburate. Pentru cine este dispus să le asculte, devin texte incandescente; cuvintele sfârtecă liniștea și confortul intim al spectatorului, aruncându-l într-o nesfârșită dialectică despre viață și moarte, iubire și ne iubire, rătăcire și regăsire. Ca tip de scriitură, Manea amintește oarecum de Lucian Blaga, cel din *Daria* și din *Ivanca* (în special în *Penelopa...* și *Zâna...*), dar și de Teodor Mazilu ori Pirandello (în *Repetiția...*). Ermetismul, clarobscurul, exploziile de patetism asumat, o anume

Scene din *Trilogia Aureliu Manea*, după textele lui Aureliu Manea

Foto: Lucian Muntean

Scenă din *Trilogia Aureliu Manea*, după textele lui Aureliu Manea

Foto: Lucian Munteanu

retorică fin controlată, limbajul poetic și senzual, jocul vinovat cu carnalitățile imaginării, serpentinele amețitoare ale unei gândiri profunde sunt, însă, ingrediente ale unei dramaturgii foarte personale, ale cărei intersecții se fac – vorba autorului – cu totul sau cu nimic... Structurile mitice, arhetipale, temele majore, dar și deriziunea, Penelopa și Absolventa Institutului de Teatru, mama și logodnica, Regizorul și Ulise, coexistă în interiorul labirintic al unor viziuni fulgurante, despre care cu greu poți scrie altfel decât aluziv. Nu poți să-l înțelegi pe autorul acesta ciudat; poți doar intui câte ceva din angoasele care l-au făcut să scrie despre „aerul rânced al canonului”, despre moartea care asistă la repetițiile fără public ale unor actori, despre stejarul care a crescut din cabina suflleurului și așa mai departe.

Cel mai mult se livrează pe sine Manea în *Repetiția de teatru*, plasată de Tompa Gábor în centrul spectacolului, ca o *ars poetica* ce ține balansul între polaritățile nebuniei, un soi de iluminare discretă ce îți permite să întrezărești marginile întunecoase ale drumului. E locul unde Aureliu Manea vorbește, cu o sinceritate de neauzit la alții, despre spaima de neant a regizorului, despre blocajul ontologic în care se poate afla, despre relația sterilă cu actorii, despre instanța direcțiunii Teatrului etc. E un umor tragic în aceste confesiuni, un „stand up comedy” al condamnatului la moarte... O *ars poetica* ce anunță moartea teatrului prin excesul de viață; altfel spus, viața va sufoca teatrul, dovezi existând deja cu duimul: iarba care se ivește din podeaua scenei, stejarul din cabina suflleurului, florile de ciuboțica-cucului la care fac referire personajele, orezul din sarmalele despre care tot pomenește actrița cu rol principal... Acest al doilea capitol al *Trilogiei* îmbracă și forma unei detașări propuse de autorii spectacolului, în măsură să plaseze întreaga montare sub semnul unui spectacol-document.

Scenografia Carmencitei Brojboiu pune în relief obiectual traumele de adâncime ale poveștilor. Un spațiu carceral, degradat, cu tencuială smulsă, impresie de umezeală morbidă, cavou cu ieșire spre alt cavou (indicatorul „Eșire” minte, desigur!)... Din podeaua scenei răsar smocuri de iarbă – iarbă de mormânt, nu de pajște pe care să

Scenă din *Trilogia Aureliu Manea*, după textele lui Aureliu Manea

Foto: Lucian Munteanu

alergi fericit. La răstimpuri, spațiul scenic pare să devină interiorul amplu și mizer al unui sine ce se povestește pe el însuși, arătându-ne personaje-rană costumate în veșminte de spital, evocând boala (fizică, dar și „maladie a spiritului”), suferința, agonia. În acest peisaj, personajele se sufocă, tânjesc după dragoste, după viață, după lumină (obsesiv invocata Suedie, ca proiecție ideală pentru o alternativă)...

A interpreta asemenea personaje abisale presupune a te apropia periculos de mult de abis. În caietul de sală, András Visky are o observație relevantă: „Cheia textelor lui Manea se găsește în cititorul lor, adică în actor. Actorul este cititorul perfect, pentru că el se apropie cu întregul ființei sale de text, această proximitate fiind cea mai în măsură să înțeleagă viziunea involburată, uneori explicit întunecată și inexorabilă.” Iar actorii clujeni l-au citit apăsător pe dramaturg, redându-i personalitatea în tușe pronunțate, cu excese de joc ce parcă sunt ghidate de chiar vorbele lui Aureliu Manea: „Am slujit arta teatrală cu credință și fanatism. A obține o victorie teatrală în situații tragice a fost condiția artei mele”. Anca Hanu, Cătălin Herlo, Miriam Cuibus, Angelica Nicoară, Romina Merei și Adrian Cucu contribuie la „victoria teatrală” a unui spectacol necesar.

Sunt convins că, de acum încolo, mi-l voi reprezenta pe Aureliu Manea ca pe unul dintre locatarii acestui apăsător spectacol al lui Tompa Gábor: un practician al suferinței, un lov pe care Dumnezeu încă nu l-a auzit, un eseist al singurătății.

Imediat după spectacol, Marina Constantinescu a prezentat publicului un excelent film documentar, realizat în 2012, cu prilejul *Scrisorilor portugheze*. Manea? Un nod de energii, o stâncă fragilă, un Ulise mirat și fericit că a regăsit Ithaca teatrală... Emoționant!

Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca – Trilogia Aureliu Manea de Aureliu Manea. **Dramaturgia:** András Visky. **Regia:** Tompa Gábor. **Scenografia:** Carmencita Brojboiu. **Lighting design:** Jenel Moldovan. **Cu:** Anca Hanu, Angelica Nicoară, Romina Merei, Miriam Cuibus, Cătălin Herlo, Adrian Cucu. **Data reprezentației:** 29 octombrie 2014.